

conscientie op te wekken, door haar toe te roepen, dat zij zich niet moet laten autoriseren door zichzelf, doch verslagen worden moet onder den eisch der wet. Laat men dat toepassen ook voor de geboden, die er voor de kerk en voor het institueeren der kerk duidelijk te lezen staan.

Deze opmerkingen zijn zeer eenvoudig; ieder zou de evidentie er dadelijk van inzien, als wij niet zoo heel diep weggezonden waren in, en mede dóór, onze kerkelijke gedeeldheid. We hebben onszelf maar geautoriseerd, en ons zelf maar laten gaan. We hebben in onze kerken de wetsverklaring (naar boven geciteerde Catechismusafdeeling) natuurlijk z.g. „gehandhaafd“, maar dan eigenlijk alleen met betrekking tot die „zonden“, die wij belijden te bespreken, en die „het innerlijke leven“ raakten. Onder het aspect van dat „innerlijke leven“ hebben wij zoo ongeveer alles en nog wat gezet. Alsof de geboden Gods niet even goed gingen over de kerk, en haar zichtbare eenheid, zoover die binnen ons bereik ligt, d.w.z. zoover de macht, het geweld, der wereld of der onwilligen, ons, gewilligen, niet erin verhindert.

Wij kunnen niet, zegt men, wij kunnen althans nu nog niet; schort tot zoolang uw spreken over „God wil het“ op. Maar men vergeet hier, dat 1e) het kunnen slechts mogelijk wordt door verkondiging van Gods Woord, en dat wij 2e) op deze manier in ethischen trant redeneeren. Is er één gebod, welks eischen wij hebben mogen opstellen (al was het ook maar ad interim) naar het ons bereikbare? Of geldt niet van alle geboden, dat ze altijd eischen, wat niet bereikbaar is? Zoo is het ook hier. Juist door bewust te eischen, wat wij niet kunnen, komen we weer op onze plaats.

Hier moet alle in-oogenschouw-nemen-van-menschen-en-zielen bewust het recht-van-meespreken ontzegd worden. Ik herhaal, dat ook ik voor den eersten tijd na een eventuele vereeniging vrij vermoedende kerkelijke ellende verwacht; maar ik geloof aan de doorwerking van het Woord, ik geloof ook, dat het Woord zuivere scheidslijnen trekt. Ik geloof, dat waar het Woord gebracht wordt, de tegenwoordige Chr. Geref. Kerk, die diepgaande verschillen vertoont, ook velen zal zien heengaan, zoodra men er maar begint te reppen, maar dan duidelijk, van wat het Woord Gods eischt. Ze zullen zich scharen onder de van des Heeren Kersten. Precies hetzelfde zullen onze kerken hier en daar (vooral niet overdrijven) beleven, als wij b.v. eindelijk nu eens elkaar vertellen, dat de hemelsche Vader er niets tegen heeft, als in de samenkomst van God met Zijn volk dat volk eens in zijn eigen taal Hem toespreekt, in een niet uit Gods Woord textueel nageschreven gebed, en in een niet uit Gods Woord textueel nageschreven lied. Zulke menschen zullen dan heengaan, tengevolge van eigenwijsheid en splijtzucht. Men zal dat moeten dragen, en vooral de Chr. Geref. leiders zullen dat moeten dragen, voorzover zij zulke menschen zelf met onrijpe artikelen verkeerd hebben geleid. Men kan zulke menschen zoo voorzichtig mogelijk behandelen, en — zijn eigen herroepingsdaad (dit vooral) zoo duidelijk mogelijk als zoodanig aandienen en rechtvaardigen. Voorts kan men de uitkomst aan God overlaten.

„De Wekker“ schrijft: „geen eenheid, waarvan wij zouden moeten zeggen „de dood in de pot“. Afgedacht van het feit, dat een bepaald gif in een spijsschotel iets anders is, dan „niet-aanwezig-zijn-van-geestelijke-basis“, vragen wij: indien de scheuring zonde is, is dan de zonde niet de dood? En beteekent een loslaten van de zonde niet een terugkeer tot „het leven“? Een gehoorzaamheidsdaad, die nog niet volkomen is (zooals het na een tweede „1892“ even zeker zijn zal als na het eerste), dat is nog niet volkomen-leven.

Maar dit is iets anders dan „dood“.

Gods Woord is geen gif, maar roeit het altijd uit. „Eenheid“, aldus de „Wekker“-redacteur, bestaat niet in „krammen, lijmen, pleisteren“. Volkomen juist. In gescheurd-houden, tegen het gebod in, bestaat ze ook niet. „Ze moet zijn een geboren worden uit drang des Heiligen Geestes“, zoo lezen we verder. Maar om te bewijzen, dat een „aandoening des gemoeds“ uit den Geest is, moeten wij het Woord vragen. En als we dan moeten wachten, tot wij die eenheid voelen geboren worden, dan noem ik dat ongereformeerd. Het tweede gebod was ook heelemaal niet „geboren“, toen het afgekondigd werd. Petrus' bereidheid om óók aan de heidenen te prediken, evenmin. Mozes', Jeremia's, Jona's bereidheid tot gehoorzaamheid ook niet. Er is er maar één geweest, bij wien alles, wat het Woord eischte, ook „geboren“ was: onze Heere Jezus Christus. Bij de anderen moet de wil gebogen worden, het verstand verlicht, de mensch overmocht. Maar dan door het Woord.

Daarom zeggen wij: God wil het, en wij zeggen het, wetende, dat wij aan beide zijden er lang niet klaar voor zijn, wetende, dat wij elkaar lang niet prettig vinden. En wij zijn eigenlijk goed Christelijk-Gereformeerd ook, dezen keer. Als „De Wekker“ schrijft: preek niet: God wil het, zoolang de bereidheid niet „geboren“ is, dan vraag ik schuchter: ik meende, dat men bij U er zoo fel tegen gekant was, te onderstellen, dat er eenig „goed bij ons „geboren“ werd zonder het Woord? Wat

zullen wij dan anders doen dan zeggen: God wil het? Daar moet het heen; het moet om Gods wil, niet om die „politieke macht“, waarom Prof. Vischer „herstel van kerkelijke eenheid“ noodig acht. We hebben ze noodig om Gods wil, en alle andere dingen, ook de politieke macht, zullen ons worden toegeworpen.

„Een conscientiekreet“.

De A. M. Diermanse heeft een brochure gegeven: „Het Recht van Nieuw-testamentische kerklieders, Een Conscientiekreet“.

Eerst wilde ik deze brochure niet direct in het volle licht plaatsen. Niet, omdat ik tegen de uitspraak van het door Chr. Gereformeerden en Oud-Gereformeerden en ons gezongen bundeltje vrije liederen zou zijn, maar omdat ik het met de argumentatie van De A. M. Diermanse op een enkel betoekenend punt niet eens ben. En het vermoet soms zoo, telkens weer een afwijkende meening te moeten doen hooren.

Nu evenwel erop aangedrongen wordt, dat ik de brochure bespreken zal, wil ik niet weigeren.

Natuurlijk is er veel in deze brochure, dat mij toespreekt. Het feit, dat een predikant van hoogen leeftijd zoo spreekt, is reeds op zichzelf, gelet ook op den persoon, een weerlogging van de opmerking van „De Wekker“, die het zingen van enkele nieuwe liederen wel niet „zonde“ durfde noemen, maar zich toen te buiten ging aan een verwijzing naar den strijd tusschen „preciesen en rekkelijken“.

Evenwel: al zing ik graag wat vrije liederen, ik kan toch niet deze brochure als in alles deugdelijk wapen in dien strijd aanvaarden. Als De Diermanse (bl. 10) met vette letter begint te handelen over „het gebrek der Psalmen“, dan acht ik dit onjuist, en jammer, zoowel voor onze rechte waardeering van de Schrift, als voor de zuiverhouding van het toch al verwarde en vermoedende debat over die vrije liederen. Natuurlijk bedoelt De Diermanse het niet kwaad; daarvoor kent ieder hem te goed. Hij bedoelt met dat „gebrek“ slechts, dat de Psalmen niet kunnen voldoen aan den eisch, om alleen te voorzien in de behoefte aan kerklieders. Maar men doet dan ook beter te spreken, niet van het gebrek der Psalmen, doch van dat der psalmzingers van deze soort. Ik merk onmiddellijk op, dat De Diermanse zelf dit ook zoo zegt. Maar dat voorts De Diermanse zich onthouden zou hebben van uitdrukkingen, die m.i. te kort doen aan het karakter van de Psalmen als Gods Woord, geloof ik niet. De Psalmen, zegt hij, geven „geen uitdrukking“ aan wat wij (in het Nieuwe Testament) bezitten en behoeven. Ik ontken dat: ze doen het wel. Zij „staan niet machteloos“, hier, gelijk De Diermanse zegt, maar zijn levend en krachtig en scherpsnijdend, gelijk alle Woord Gods. Het Oude Testament staat tegenover het Nieuwe in een andere verhouding, dan hier uitkomt. De schrijver spreekt er telkens over, dat de „naam Jezus“ niet in de Psalmen voorkomt. Ik zing evenwel liever van Jezus als Christus; en van den Christus, in Zijn ambt, spreken de Psalmen wel degelijk.

Mijns inziens moet men niet het debat in zijn tegenwoordige phase (met de ingediende voorstellen voor oogen dus) laten uitloopen op een uitwerking van de tegenstelling: Oud of Nieuw Testament. Want dáár gaat het tenslotte niet om. Het is in den grond der zaak een strijd over de vraag: theopneust of niet-theopneust gezang in de kerk. Velen, die de Psalmen alleen willen behouden, of liever (want zulken zijn ons nergens bekend, zie onder) tegen verandering in den bestaanden toestand zijn, beweren: ik ben er niet tegen, dat men naast het Oude Testament, ook het Nieuwe Testament doet spreken in den zang: we zingen immers Simeon na, en Zacharia, en Maria. In abstracto — als ze niet heimelijk tegen elke verandering van het bestaande waren — zouden ze er dus voor kunnen zijn, b.v. 1 Cor. 13 te berijmen, en te zingen, en gedeelten uit de Openbaring, welk boek door Prof. Greijdanus metrisch vertaald is, en waarin over het Lam gezongen wordt. Ik voor mij zou dat óók graag willen, en hoop, dat het er nog eens van komt. Al weet ik, dat ook dan velen zouden protesteeren, ook al was het klaar als de dag, dat tegen hún „regel“: in Gods huis alleen Gods (d.w.z. theopneust) Woord, op die manier geen oogenblik zou worden gezondigd.

Het bezwaar evenwel, gelijk het thans bij velen ingebracht wordt, en min of meerdere vastheid van formulering krijgt, is hieraan ontleend, dat vrije liederen niet theopneust zijn. Zulke menschen dan bewerken met een degradatie van de Psalmen (al doet De Diermanse daar slechts indirect aan mee), dat helpt m.i. hen niet, en maakt, dat wij zelf door zulke overigen goedbedoelde uitspraken, straks een paar overhaaste lieden zien heengaan. Laat ons liever erop blijven wijzen,

a) dat wie met alle geweld eischt, dat wij in Gods huis alleen Gods Woord zullen zingen, dan inderdaad in het Nieuwe Testament nog meer stof heeft, en dat dan voor hem te rekenen valt met den meerderen rijkdom (!), dien het Nieuwe Testament boven het toch ook rijke (!) Oude Testament heeft; hij kan dan zijn ernst bewijzen,

door te vragen om berijmde gedeelten uit het Nieuwe Testament (en andere van het Oude Testament), en alzoo bewijzen, dat het hem niet om een negatief afwijzen van alle verandering begonnen is;

b) dat de opgestelde regel: „In Gods huis alleen theopneust Woord“ zelf niet houdbaar is, en ook in geen enkele kerk des Zondags gehouden wordt, omdat er in Gods huis, principieel plaats is voor menschenwoord. Welke plaats de Psalmen daarbij hebben, zeide ik reeds: ik kom er niet op terug.

Onnoodig, te zeggen, dat er natuurlijk ook veel in de brochure is, waarvoor wij De Diermanse hartelijk danken. Hij vergeve het ons, dat wij, nu op bespreking aangedrongen werd, het bovenstaande schreven. Wil men ons oordeel, dan moet het ons ten goede gehouden worden, dat wij tegen vertroebeling der toch al onrustige besprekingen meenen te moeten waarschuwen.

K. S.

De Vereeniging van 1892.

VI.

(De bronnen. C.)

B. Dr. Kuyper en de Scheiding (2).

Al past De Jongeleen bij de doleantiemannen, en met name bij Dr. Kuyper, dezelfde methode toe als bij de vaders der scheiding; al haalt hij ook van Dr. Kuyper slechts enkele woorden aan, die hem in het geveel schijnen te komen, doch verzwijgt hij het vele, dat hem in het ongelijk stelt; toch kan hij het feit niet ontkennen, dat, evenals van de zijde der afgescheidenen toenadering tot de doleerenden, zoo ook van den kant der doleerenden toenadering tot de afgescheidenen gezocht is, en deze beiden ten slotte samen besloten hebben om te vereenigen. De Jongeleen spreekt dit zelf ook uit in zijn brochure. Nadat hij het eerst voorgesteld heeft, alsof Dr. Kuyper enkel minachting en afkeuring voor de scheiding overhad, moet hij toch ook het andere erkennen: „Doch nu komt er iets, waarover men werkelijk verwonderd moet zijn, daar komt de tijd, dat de Doleerenden beginnen aan te dringen op vereeniging. Hier dringt zich de vraag aan ons op, waarom zij dit nu deden.“¹⁾

En voor deze zoogenaamde, door hem geconstateerde, zwenking heeft De Jongeleen zijn eigen verklaring. „Ach, het is zooals De Janssen in zijn „Voor Waarheid en Recht“ schrijft, de Doleantie was op een fiasco uitgelopen. Het was niet gegaan, zooals men het zich had voorgesteld. De Herv. Kerk was overeind gebleven en de besturen hadden met krachtige hand ingegrepen. De processen om 't bezit der kerkelijke goederen waren verloren. Het stond er voor de Doleantie niet zoo rooskleurig bij. En toen, toen begonnen zij het oog te richten op onze Chr. Geref. Kerk, die in ons land zoo krachtig was geworden.“²⁾ En dit is nu juist De Jongeleens tweede grief, dat de vereeniging van de zijde van Dr. Kuyper enkel gezocht zou zijn, opdat zoo nog de doleantie kon worden gered.

Men mocht verwachten, dat De Jongeleen voor deze minder-edele verklaring ook de vereischte bewijzen bijgebracht zou hebben. Doch daarvan is bij hem geen schijn of schaduw te vinden. Dr. Kuyper zelf heeft altijd om vereeniging gebeden en haast gesmeekt, wij „ons gescheiden leven is en blijft zonde voor God; is beleediging van de liefde Christi, een hoonen van de nagedachtenis onzer vaders en martelaren; een verspelen van onze nationale toekomst; en een bederven van den geest onzes volks.“³⁾ Maar zonder het met een enkel woord waar te maken, beweert De Jongeleen maar klakkeloos, dat dit het hoofdmotief niet geweest is, doch dat het om iets anders gebeurde is, n.l. omdat de doleantie op fiasco uitgelopen was en de kerkelijke goederen waren verloren gegaan.

Doch de objectieve feiten weerspreken deze verklaring. Op het Synodaal Convent, te Rotterdam gehouden, waar de doleerende kerken voor het eerst in een officiële, kerkelijke vergadering bijeen waren, werd door een commissie bij monde van Dr. Kuyper geadviseerd, om mede met het oog op de vereeniging met andere gereformeerde groepen geen definitief doch slechts een voorloopig kerkverband aan te gaan. „Daar intusschen het lichaam van Christus, ook voor zooveel het zich in onze natie openbaarde, één is, kan en mag geen definitief kerkverband opgericht, dan zulk een, waarbij alle geloovigen, die eenzelfde zuivere belijdenis met ons deelachtig zijn, elk in hun eigen Kerk met ons saam kunnen werken.“

Eisch voor een definitief kerkverband zou alzoo zijn, dat niet alleen de doleerende Kerken,

¹⁾ t. a. p. 20.

²⁾ t. a. p. 21.

³⁾ In de Heraut van 2 September 1888.

alten uit het
t Oude Testa-
hem niet om
andering be-

l: „In Gods
niet houd-
des Zondags
huis, princi-
henwoord.
ebben, zeide

rijk ook veel
s Diermanse
dat wij, nu
bovenstaande
moet het ons
tegen vertroo-
ngen meenen

K. S.

ng (2).

iemannen, en
methode toe
haalt hij ook
den aan, die
n, doch ver-
agelijk stelt;
dat, evenals
dering tot de
doleerenden
zocht is, en
oten hebben
t dit zelf ook
eerst voor-
l minachting
ad, moet hij
(nu komt er
onderd moet
enden begin-
t. Hier dringt
in zij dit nu

en geconsta-
zijn eigen
ussen in zijn
de Doleantie
was niet ge-
rgesteld. De
de besturen
en. De pro-
deren waren
oleantie niet
begonnen zij
sf. Kerk, die
orden."?) En
grief, dat de
er enkel ge-
oleantie kon

ageleen voor
e vereischte
och daarvan
vinden. Dr
ing geboden
den leven is
eediging van
agedachtenis
rspielen van
ederven van
der het met
beweert. De
hoofdmotief
anders ge-
fiasco uitgo-
waren ver-

en deze ver-
e Rotterdam
en voor het
lering bijeen
monde van
het oog op
rde groepen
loopig kerk-
het lichaam
ich in onze
geen defi-
ik een, waar-
re belijdenis
en Kerk met

verband zou
ndo Kerken,

maar ook de geloovigen die nog onder de Hiërarchie bleven en evenzoo de broeders uit de kerken van Ledeboer en in de Chr. Geref. Kerk en andere Vrije Kerken met ons saamwerken.

Zoolang dit nog niet het geval is, kan dus, naar het oordeel der Commissie, het aan te leggen kerkverband niet anders dan voorloopig zijn, en zou een definitief optreden een ongeoorloofde aanmatiging en eene miskening van de rechten der andere broeders zijn, terwijl het voorloopig optreden en een belijdenis van eigen onvolkomenheid, en de bede om met de overige broeders vereenigd te worden, insluit."*)

Dit advies werd ook tot besluit verheven in 1887, zegge in 1887, dus in het jaar, toen de processen om de kerkelijke goederen nog niet beëindigd waren, ja voor een belangrijk deel nog beginnen moesten. En overeenkomstig dit besluit hebben de doleerende kerken het voorloopig karakter van hun kerkverband bewaard tot de vereeniging van 1892 toe.

Mocht Ds Jongeleen vinden, dat we hier nog te dicht in de buurt van 1886 zijn, dan wil ik wel wat verder met hem terug gaan en mijn standpunt nemen h.v. in 1878. Toen was het nog acht jaren vóór het uitbreken der doleantie. Toen waren er nog geen procedures om kerkelijke goederen ahangig. Toen was er nog niemand, die voorspellen kon, hoe een eventuele doleantie afloopen, en nog minder of ze in een fiasco eindigen zou. Toen leefde waarschijnlijk zelfs in het hart van Dr. Kuyper de gedachte, dat hij een nieuwe kerkzuivering het grootste deel der gereformeerde gezindheid van onder het synodale juk uitgeleid zou worden. En reeds toen, in 1878, sloeg Dr. Kuyper het oog op de afgescheidenen en was hij op vereeniging met hen bedacht. In de zelfde reeds genoemde artikelen over de gebreken in den levenswortel bespreekt hij de drieërlei mogelijkheid, of de gereformeerden in de Hervormde Kerk zullen overkomen naar de Chr. Geref. Kerk, dan wel of de Chr. Gereformeerden tot de Herv. Kerk zullen terugkeeren, of ook dat zij elkander ontmoeten zullen op een voor beiden toegankelijk terrein. En dan kiest Dr. Kuyper voor het laatste: „Ons lichte steeds meer een ontmoeting op een voor beiden toegankelijk terrein toe en wij meenen nog dat dit het driedubbel voordeel zou bieden, dat men met geen oud zeer te kampen had; het fundament van zijn huis naar den eisch van den nieuwen toestand kon opmaken en den demon van den onderlingen nijd, een vrucht des vleeschelijken immers? huitsloot."*) Hier ontwikkelt Dr. Kuyper dus reeds als zijn ideaal, om eerst zelf uit de Herv. Kerk vrij te komen en zich dan te vereenigen met de Chr. Geref. Kerk. Zelfs betreurt hij het, dat men hem in zijn bespreking over de gebreken in den levenswortel misverstaan heeft, omdat die bespreking zijnerzijds bedoeld was als een poging tot toenadering en om den weg tot vereeniging langzamerhand te banen.

Weliswaar zag Dr. Kuyper de mogelijkheid, dat de zaken nog eens anders zouden loopen dan hij het liefst wilde. Maar hoe het ook verder gaan mocht, het moest in ieder geval tot vereeniging komen. Als hij in 1880 op de kwesties van den levenswortel terugkomt, legt hij zijn toekomstberekeningen aldus open:

„Met het groote doel, waarop we afgaan, t.w. de hereeniging van alle Gereformeerden, voor oogen, moesten we ons uiteraard van meet af de vraag stellen: is de bestaande Christelijke Gereformeerde Kerk van dien aard, dat we, bij mogelijke gebeurtenissen op Nederlandsch Hervormd terrein, een veilig onderkomen in haar gemeenten vinden kunnen?

Velerlei toch is mogelijk. Het is denkbaar, dat door geleidelijke onthinding de Gereformeerden meest gemeentensgewijze uit het kerkverband met moderne en niet-moderne anti-gereformeerden loskomen.

Het is evenzeer denkbaar, dat zich naast de Christelijke Gereformeerde Kerk nog een tweede soortgelijke kerk vorme, die eerst van lieverlede zich met haar wederhelpt tot één geheel versmelten late.

Maar het geval is ook alleszins denkbaar, dat noch het ééne noch het andere geschiedt, en dat de enkele personen of groepjes van personen, door gebrek aan verband, zich geen anderen uitweg geopend zien, dan om elk voor hun hoofd in het verband der Christelijke Gereformeerde Kerk in te gaan.

Nu zou men, liep het op één der beide eerst-onderstelde gevallen uit, desnoods de Christelijke Gereformeerde Kerk voorshands ongemoeid kunnen laten, denkende: later stel ik mijn condities.

Maar, daargelaten nu, dat zulk een houding onheiligh en min broederlijk zou wezen, komt het ons bovendien voor, dat het lang niet hetzelfde is, of men een min goede ontwikkeling zich eerst door den groei vast laat zetten, dan wel of men bijtijds de hand uitsteekt, om het nog groene hout te buigen.

En was het reeds daarom raadzaam, terstond met onze kritiek voor den dag te komen, dit werd zelfs noodzakelijk bij de overweging, dat men later misschien geen toevluchtsoord dan onder dit be-

*) Acta, art. 16.

*) In de Heraut van 7 April 1878.

kende dak zou hebben. Dan toch zou men zich, in- verzoed als men dan zijn zou, te laat van plichts- verzuim hebben aan te klagen, indien de schade- lijke gevolgen metterdaad zich voordeden, die men vooruit had gevreesd.

Voor wat ons aangaat, weet men, dat we tegen het stichten van een tweede vrije Gereformeerde Kerk, juist op grond van de Gereformeerde be- ginselen, zeer ernstige bedenking hebben, en het liefst op een „gemeenteswijs" saamkomen aan- sturen."*)

Hieruit blijkt wel heel duidelijk, dat Dr. Kuyper, toen er nog van geen fiasco en van geen slagen der doleantie sprake was, één groote gereformeerde kerk in het oog had, en dat hij hierom kritiek uit- oefende op wat z.i. nalatigheid in het herzien en bijhouden der belijdenis was, opdat, hoe de ge- schiedenis zich ook ontwikkelen zou, altoos één- wording met de Christelijke Gereformeerden mo- gelijk zou zijn. En hieruit, en met name uit het laatste, blijkt, dat Dr. Kuyper reeds in 1880 ver- klaard heeft — wat hij volgens Ds Jongeleen nooit gedaan zou hebben? — n.l. dat het niet tot het stichten van een tweede vrije gereformeerde kerk moest komen — doch dat op een gemeenteswijs saamenkomen moest worden aangestuurd.

E. D. KRAAN.

*) Idem van 18 April 1880.

*) t. a. p. 20.

OPVOEDING EN ONDERWIJS

Het Rapport inzake het Leerboek voor de Catechisatiën.

IV.

Wij kunnen dus thans concludeeren, dat de proeve van het leerboek voor de catechisatiën, zooals die nu voor ons ligt, niet te aanvaarden is, indien er geen methodische wijzigingen in worden aangebracht.

Deze methodische wijzigingen zullen dan ook betrokken moeten worden op den vorm, waarin de controversen aan de jonge menschen in herinne- ring wordt gebracht. Deze is hier en daar wel heel zwaar beladen.

Toevallig ligt hier voor mij blz. 14 en 15. Op die pagina's staan vier vragen. Hier gaat de contro- versen o.a.: tegen de Roomschen, de Anabaptisten, de Rationalisten, de Supra-naturalisten, de mysticisten, de unitarisch-Modernisten, de Modali- sten, de Arianen en de Socinianen. Terwijl, zonder dat ze genoemd worden, ook de Coccejanen een heurt krijgen, benevens de Traditionalisten en de gewone Modernen. Is dit nu toch niet van het goede te veel?

Een ander voorbeeld. Bij les XXXV wordt de controversen gevraagd ongeveer over de volgende punten:

„De verdediging van de noodleugen en de handels- leugen; het Jezuïetische intentionalisme; het Boeddhistisch uitblussen der begeerten; het Quietisme, het ascetisch afsterven van de wereld, waarbij het onder- scheid uit het oog verloren wordt tusschen de wereld en „de wereld"; de klassenstrijd; de verdediging van het recht van den sterkste; de Roomsche leer, dat een verkeerde begeerte, die onmiddellijk onderdrukt wordt, ons niet tot schuld is."

Men begrijpe mij nu wel. Ik heb op geen enkel punt bezwaar tegen het feit, dat de controversen tegen al deze afwijkingen hier wordt genoemd. Maar het is voor de jongemensen, die uit den aard der zaak geen theologische vorming hebben, niet wel mogelijk om hier te midden van de boomen het bosch te zien.

Dit bezwaar is echter op te heffen door formeel wijzigingen. Wijzigingen die betrokken wor- den op de manier, waarop de onderscheiden pun- ten telkens door puntkomma's na elkaar worden gescheiden, maar wijzigingen die ook betrokken worden op de formuleering.

Bij vraag 23: Wat belijdt gij dus van de Heilige Schrift, Antw. Dat zij is het Woord van God, staat b.v. onder de controversen: „de Roomsche waarde- ring van Kerk en traditie". Voor jongemensen, die nu niets van het Roomsche standpunt weten, is een dergelijke korte aanduiding m.i. niet vol- doende; evenwel mag ook de formuleering niet veel langer worden; dan wordt het boek te dik. Maar een kort zinnetje, waarin het standpunt van Rome thetisch wordt uiteengezet, zal toch beter voldoen voor hen die na de mondelinge les te huis dit boek moeten bestudeeren dan de formu- leering, zooals die hier staat, en die omtrent dat- gene, wat Rome leert, de jongemensen in het duister laat.

Dergelijke dingen zijn er zeer vele. Dat bedoelden wij dan ook, toen wij een vorige week spraken over enkele kleinere wijzigingen, die als vanzelf volgen.

Wij kunnen komen tot onze conclusie. De conclusie is, dat in dit leerboek voortreffelijke

bouwstenen zijn aangebracht voor een leerboek, zooals ik dat gaarne door de Synode zag aanbe- velen.

Het zou zeer jammer zijn, deze bouwstenen te werpen op den puinhoop, waar reeds zoo veel aan de Synode aangeboden bouwseis een roem- loos einde vonden.

Maar het gebouw, dat van deze steenen is samen- gesteld, kan mij niet behagen.

Het is echter mogelijk, de steenen te bewaren; enkele hier en daar wat te behakken en er dan een ander gebouw van samen te stellen, dat tech- nisch beter voldoet aan de eischen, die er naar didactisch inzicht aan zijn te stellen.

Hier en daar zal deze ombouw een grondige wijziging beteekenen.

Ik weet niet, of het mogelijk zal zijn, het grond- schema van het Onze Vader te behouden.

Misschien wel.

Op zichzelf zou het m.i. een verbetering zijn van het boek, wanneer het schema van het Onze Vader werd losgelaten.

Daarover valt echter te discussiëren.

Dan valt ook de vraag te bespreken, of niet de historie reeds bewezen heeft, dat leerboeken, naar zulk kunstmatig schema samengesteld, toch op den duur niet voldeden.

Maar nogmaals: dat komt in de tweede plaats vanzelf aan de orde.

Wanneer eenmaal voldaan is aan de voorwaar- den, die ik aan het slot van ons vorig artikel stelde, dan lijkt mij, dat de aangeboden proeve ons kan brengen tot het bezit van een goed leerboek.

Natuurlijk blijf ik het dan betreuren, dat wij de vraag- en antwoord-methode hebben gehouden.

Maar daarover gaat thans de discussie niet.

Aanvankelijk hadden onze kerken den vraag- en antwoordvorm niet gewild. Maar de Synode te Arnhem heeft den vraag- en antwoordvorm aan- vaard. Dus past het mij, hierover te zwijgen. Wij zullen deze kwestie vooralsnog maar beschouwen als een academische.

En aanvaardt men de vraag- en antwoordmethode, en in casu wil ik dat dan doen, dan is dit leerboek, mits met de noodige wijzigingen, stellig ook te aanvaarden.

Afgedacht van het bezwaar van de vraag- en ant- woordmethode (welk bezwaar in casu geen bezwaar mag zijn) zal na de voorgeslagen wijzi- gingen dit leerboek één der beste kunnen wor- den, die we bezitten.

Zonder deze lijkt het mij beter het boek niet te aanvaarden.

Maar de wijzigingen zullen, naar ik vermoed, door den Schrijver stellig worden overwogen.

En dat zou mij groote vreugde geven.

J. W.

Het Jongeren-Vraagstuk.

In alle maatschappelijke kringen wordt het vraag- stuk van de jongeren meer en meer brandend. Waar moet het heen met onze jonge predikanten, met onze jonge dokters, ingenieurs, advocaten, tech- nici, enz.?

Zoo klemt ook deze zelfde vraag op het terrein van het onderwijs. Waar moeten toch al onze jonge onderwijzers en onderwijzeressen plaats vin- den? Vooral, wanneer nu gaandeweg ook nog ver- schillende reeds geplaatste onderwijskrachten op wachtgeld moeten worden gesteld en die dan bij eventuele opengevallen plaatsen het eerst in aan- merking komen, begint de toekomst voor de jonge menschen, die nog voor hun examen staan, wel al somberder te worden. 't Schijnt evenwel, dat deze overtuiging nog niet tot alle maatschappelijke kringen is doorgedrongen. Drie-, viermaal zoo groot is het aantal kandidaten dan het aantal plaatsen, dat op de Kweekschool beschikbaar is. De teleur- gestelden zoeken dan andere wegen: stoomcursus- sen, waar herlevende normaallessen, cursussen ver- bonden aan H. B. S., Lyceum, M.U.O.-school, alles tot groote vermeerdering van het aantal be- zitters van de onderwijsbevoegdheid voor de Lagere School en tot meerdere verlegenheid van de men- schen, die graag te werk gesteld worden.

Het is dan ook tijd, dat aan deze dingen de noodige aandacht wordt gegeven. Vooral voor de mannelijke krachten is hier nijpende nood. Die moeten met hun studie verder en kunnen dikwijls niet, wanneer ze niet in betrekking zijn. Voor de meisjes is altijd huishoudelijk werk nog een toe- vlucht. Ook voor later kan haar dat dienen.

't Spreekt dan ook vanzelf, dat er reeds allerlei middelen aan de hand worden gedaan, om het euvel te verhelpen. Sommigen willen radikaal de opleiding maar stop zetten. Dat is natuurlijk al te kras. Er moet altijd toevor blijven, zij het dan beperkt. Ook wordt er gesproken van afschaffing van het staatsexamen over een paar jaar. De men- schen, die nu in opleiding zijn buiten de erkende kweekscholen om, kunnen dan nog examen doen, maar nieuwe leerlingen mogen niet worden aan- genomen. 't Zal met de wet in de hand wel zeer moeilijk zijn, een dergelijke maatregel door te zet- ten. Een ander middel, dat reeds meermalen ter